

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

КОМПЛЕКСНИЙ ТРЕНІНГ

**Методичні рекомендації
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
освітньої програми «Управління соціальними проектами»
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2024**

УДК 364:005.8(072.034)

К63

Укладачі: Ю. В. Сотнікова

Н. К. Назаров

Затверджено на засіданні кафедри соціальної економіки.

Протокол № 21 від 29.01.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Комплексний тренінг [Електронний ресурс] : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами» другого (магістерського) рівня / уклад. Ю. В. Сотнікова, Н. К. Назаров. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. – 29 с.

Подано методичні рекомендації щодо порядку організації та проведення комплексного тренінгу. Наведено структуру та зміст основних завдань. Подано порядок підготовки звіту з комплексного тренінгу, вимоги до його структури, змісту та оформлення, а також критерії оцінювання.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти факультету економіки і права спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами».

УДК 364:005.8(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2024

Вступ

Є думка, що всі підприємства в майбутньому стануть соціальними, адже такі підприємства можуть створювати соціальну цінність і бути прибутковими одночасно. Під соціальною цінністю розуміють розв'язання соціальних проблем або створення соціальних можливостей; це комплексна категорія, що передбачає позитивний вплив на добробут осіб або громад, створення соціального капіталу та турботу про навколишнє середовище. Ці питання набувають особливої актуальності в умовах війни в Україні. Соціальні проекти як спосіб розв'язання величезної кількості соціальних проблем, які актуалізувала та загострила війна, сьогодні є надзвичайно популярними. Подальша післявоєнна відбудова нашої держави також має відбуватися із залученням зовнішніх та внутрішніх інвесторів, головним інструментом у спілкуванні з якими є соціальні проекти.

Мета тренінгу – закріплення майбутніми фахівцями теоретичних засад управління соціальними проектами.

Для досягнення мети комплексного тренінгу здобувачі вищої освіти мають виконати такі завдання:

узагальнити знання та розуміння предметної області, розуміння професійної діяльності;

продемонструвати навички опрацювання та критичного аналізу літературних джерел за темами комплексного тренінгу;

продемонструвати здатність до застосування сучасних методів і технологій управління соціальними проектами;

розробити соціальний проект, а саме: визначити його мету, побудувати ієрархію цілей, визначити джерела фінансування та способи управління фінансовими потоками, розподілити ролі та відповідальних виконавців проекту, визначити шляхи залучення партнерів і графічно подати результати у формі презентації.

Результати навчання та компетентності, які формує освітній компонент, наведено в табл. 1.

**Результати навчання та компетентності, які формує
освітній компонент**

Результати навчання	Компетентності, якими мають оволодіти здобувачі вищої освіти
PH1	ЗК1, СК3
PH2	ЗК1, СК1
PH3	ЗК3
PH5	ЗК1, ЗК3, ЗК9, СК8, СК13
PH6	ЗК9
PH7	ЗК9
PH8	СК8, СК15
PH9	ЗК1, ЗК10, СК15
PH10	ЗК8, ЗК9
PH11	ЗК8
PH12	ЗК3, ЗК7, СК1, СК16
PH13	ЗК3, СК8
PH14	СК15
PH16	ЗК6, СК10
PH19	ЗК10
PH20	ЗК1, СК8, СК15
PH21	ЗК9, СК8, СК13

Примітка.

PH1. Використовувати сучасні теорії, методологію і методи соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціального захисту.

PH2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо соціального забезпечення, формулювати висновки та рекомендації щодо його впровадження.

PH3. Володіння методами комунікації у застосуванні різних форм взаємодії та спільної діяльності.

PH5. Проектувати теоретичну модель роботи з об'єктами соціального забезпечення в рамках соціальних служб, організацій, установ.

PH6. Самостійно й автономно знаходити інформацію, необхідну для розвитку професійних навичок та якостей.

PH7. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

PH8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

PH9. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної допомоги.

PH10. Пояснювати та надавати обґрунтовані відповіді населенню щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування.

PH11. Планувати і проводити наукові дослідження в системі соціального захисту населення та висвітлювати їх результати.

PH12. Виявляти потреби різних верств населення та розробляти відповідні програми соціального захисту щодо їх вирішення.

PH13. Аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах напряму діяльності.

PH14. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

PH16. Розробляти програми навчання та обміну досвідом в системі соціального захисту населення.

PH19. Вміти застосовувати теоретичний та методичний інструментарій для складання соціальної звітності у контексті підвищення корпоративної соціальної відповідальності

PH20. Вміти оцінювати соціальні ризики за допомогою відповідних методик та демонструвати набуті теоретичні знання щодо їх нейтралізації.

PH21. Вміти використовувати сучасні інформаційні технології при наданні соціальних послуг, демонструвати набуті теоретичні знання щодо розробки й управління соціальними проектами в контексті застосування інноваційних прийомів.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК7. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК10. Здатність працювати в команді.

СК1. Здатність до використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціального забезпечення.

СК3. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціального забезпечення.

СК8. Здатність оптимізувати процеси прийняття управлінських рішень у вирішенні питань соціально-економічної допомоги малозахищених категорій населення.

СК10. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями працівника соціальної сфери.

СК13. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій.

СК15. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології у сфері надання соціальних послуг, застосовувати інноваційні прийоми при розробці й управлінні соціальними проектами у контексті розв'язання соціальних проблем та зміни соціальної ситуації.

СК16. Здатність застосовувати теоретичний та методичний інструментарій для складання соціальної звітності у контексті підвищення корпоративної соціальної відповідальності.

Методи, які використовують під час тренінгу:

дискусії – проходять за участю тренера, який виконує функцію модератора та координатора, спрямовує хід тренінгу й контролює виконання умов;

мозковий штурм. Його мета – сформулювати якомога більше ідей на задану тему. Мозковий штурм проводять у два етапи: на першому етапі формулюють ідеї, на другому – оцінюють їх;

ситуаційні завдання – це реальні ситуації, надані групі для аналізу. За допомогою цього методу можна здійснювати аналіз реальних ситуацій, визначати в них ключові проблемні питання, формулювати ідеї щодо можливого розв'язання таких ситуацій;

робота в малих групах – створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в ухваленні командних рішень, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду професійної та соціальної комунікації;

колективні презентації – це така форма подання матеріалу, коли кілька (троє або більше) осіб разом (по черзі) повідомляють інформацію аудиторії. Згідно зі вказівками ведучого, який регулює черговість виступів, кожен, той презентує, робить доповідь певної тривалості (зазвичай до 15 – 20 хв).

1. Програма комплексного тренінгу

Комплексний тренінг – це форма організації навчання та спосіб розвитку здатності особистості навчатися, процес оволодіння нею певними видами діяльності, зокрема і професійної; це процес, що здійснюється в активному спілкуванні на основі постійної взаємодії всіх його учасників, тобто передбачає формування компетентностей або розвиток наявних; водночас це навчання, що уможливорює залучення досвіду того, хто навчається, у побудову системи нових знань, уявлень, цінностей, орієнтацій, бачень, видів і способів діяльності, а також постійної рефлексії, оцінювання та переоцінювання підходів, принципів тощо; це спосіб виявлення ставлення особистості до певного питання, ситуації та зміни бачень, поглядів учасника тощо.

Основні характеристики комплексного тренінгу:

- відкритість, вільний обмін думками, комфортність стосунків, висловлювання власного бачення, можливість його обґрунтувати;
- постійна взаємодія та позитивна взаємозалежність учасників навчання;
- засвоєння нового змісту в активній діяльності й актуальному професійному контексті (після застосування кожного методу навчання обов'язково визначають ефективність його застосування у власній практиці викладання предмета);
- апробування нових методів і прийомів навчання та визначення (оцінювання) їх позитивів і негативів, впливу на стан здобувача вищої освіти в процесі навчання під час їх застосування, спроможності / неможливості підвищити пізнавальний інтерес, сформувані або розвинути здатність вчитися, інші компетентності;
- можливість застосувати власний досвід у визначенні сутності певних питань (в аналізі та обговоренні питань, визначенні ознак, функцій, властивостей, способів тощо, складанні та погодженні оцінок тощо);
- оцінювання власного досвіду професійної діяльності, його корекція чи погодження з новоутвореними налаштуваннями;
- визначення недоліків у власній діяльності та виникнення нових цілей як основи подальшого особистісного і професійного самовдосконалення;
- розвиток або вдосконалення низки компетентностей як умови виконання професійних завдань;

– розвиток здатності творчо трансформувати запропонований необхідний зміст і способи або види діяльності (навчання) у власну професійну практику.

Проведення тренінгу відбувається за певною структурою (табл. 2).

Таблиця 2

Структура комплексного тренінгу

№ з/п	Зміст роботи	Кількість годин	Форми, технології, вправи	Самостійна робота	Кількість годин
1	2	3	4	5	6
День 1. Вступ до соціальних проєктів					
1	Поняття соціальних проєктів, їх особливість і важливість	2	Дискусія	Огляд літературних джерел	4
2	Приклади успішних соціальних проєктів	2	Презентація успішних соціальних проєктів, які було реалізовано в Україні. Мозковий штурм, робота в малих групах	Аналіз досвіду успішних компаній, які реалізують соціальні проєкти	4
Усього		4			8
День 2. Планування соціального проєкту					
3	Визначення проблеми та мети проєкту	2	Побудова SMART-моделі соціальних проєктів. Дерево рішень як візуалізація підґрунтя проблемної ситуації	Розробка дерева цілей для вирішення обраної соціальної проблеми	3
4	Розроблення стратегії	2	Робота в малих групах щодо складання стратегій проєкту: цілі групи, методи та ресурси	Огляд літературних джерел щодо наявних стратегій соціальних проєктів. Групування необхідних ресурсів для реалізації проєкту	3

1	2	3	4	5	6
5	Складання плану соціального проєкту	2	Ситуаційні завдання «Визначення ключових етапів, завдань, термінів та відповідальних осіб»	Побудова діаграми Ганта, ієрархічна структура робіт, інтелект-карти, технологія «фініш-старт»	4
Усього		6			10
День 3. Управління ресурсами					
6	Фінансове планування та бюджетування	3	Ситуаційне завдання «Розроблення бюджету проєкту». Робота в малих групах	Огляд літературних джерел щодо технологій управління грошовими потоками	5
7	Управління людськими ресурсами	3	Ділова гра «Розподіл ролей у команді». Виконання тестів на визначення власної ролі в командній роботі	Огляд літературних джерел щодо інструментів мотивації працівників	5
Усього		6			10
День 4. Управління проєктними завданнями					
8	Управління проєктними завданнями	3	Ситуаційні завдання на організацію робочого процесу. Контроль виконання завдань та керування часом	Аналіз сучасних теорій тайм-менеджменту	5
9	Робота з партнерами та зацікавленими сторонами	3	Мозковий штурм щодо встановлення та підтримання відносин із партнерами та зацікавленими сторонами	Аналіз практики використання партнерського маркетингу в соціальній сфері	5
Усього		6			10
День 5. Моніторинг та оцінка					
10	Методи моніторингу та оцінювання	3	Ситуаційне завдання «Практичне застосування моделі EVM на прикладі проєкту, який має лише одну роботу»	Огляд літературних джерел щодо моделі Earned Value management для відстеження прогресу проєкту	5

1	2	3	4	5	6
11	Підготовка звітів	3	Мозковий штурм щодо аналізу програмних продуктів для підготовки звітів із проєктів. Робота в малих групах	Огляд літературних джерел звітності за соціальними проєктами	5
	Усього	6			10
День 6. Підбиття підсумків					
12	Розроблення та подання соціального проєкту та презентації	2	Захист соціального проєкту, демонстрація презентації	Розроблення соціального проєкту	8
13	Оцінювання тренінгу	2	Підбиття підсумків тренінгу. Рефлексія	Надання зворотного зв'язку	4
	Усього	4			12
	Загалом	30			60

2. Система контролю та оцінювання тренінгу, успішності навчання здобувачів вищої освіти

Контроль як управлінська функція є однією з найважливіших складових кожної діяльності, зокрема освітньої. Це важливий елемент управління навчальним процесом і забезпечення якості освіти.

Перевірка й оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти мають значний вплив на стимулювання їхньої ефективної пізнавальної діяльності.

Контрольні заходи є складовими досягнення мети навчання – засвоєння певної сукупності предметних знань, умінь і навичок, формування відповідного рівня компетентності здобувача вищої освіти.

Перевірка навчальних досягнень здобувачів вищої освіти має велике виховне значення, оскільки стимулює їхню систематичну роботу, розвиває почуття відповідальності за результати навчання, що особливо важливо в сьгоднішніх умовах. Контроль успішності навчання з урахуванням закономірностей психічного розвитку здобувачів вищої освіти на всіх його етапах стимулює розвиток у них пізнавальних процесів та емоційно-вольових якостей.

Систематичний контроль успішності навчання є умовою руху вперед. Він формує уявлення здобувача вищої освіти про те, що він знає, чого досяг, на що варто звернути увагу в подальшій роботі. Добре організований контроль на всіх його етапах допомагає викладачеві виявити навчальні здобутки кожного здобувача вищої освіти, розкрити причини незадовільного засвоєння окремих частин матеріалу та вжити раціональних заходів для виправлення недоліків у навчально-пізнавальній діяльності.

Процес контролю як комплексна система діяльності охоплює такі елементи: стандартизація цілей, перевірка, оцінювання, облік. Комплексне оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти в процесі тренінгу – це теоретично обґрунтована та практично апробована педагогічна система встановлення основних ознак, які характеризують сформовані в процесі тренінгу компетентності здобувача вищої освіти – майбутнього фахівця.

Метою комплексного оцінювання знань здобувачів вищої освіти є: виявлення і розвиток системи компетентностей майбутнього фахівця; виявлення, перевірка та оцінювання рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок;

порівняння фактичних результатів навчально-пізнавальної діяльності із запланованими, наперед установленими стандартами;

стимулювання цілеспрямованої систематичної, інтенсивної роботи здобувачів вищої освіти;

підвищення об'єктивності оцінювання;

одержання своєчасної інформації про стан засвоєння змісту програми на всіх етапах тренінгу;

залучення здобувача вищої освіти до всіх форм навчального процесу.

Підсумкове оцінювання роботи здобувачів вищої освіти під час тренінгу здійснюється тренером індивідуально у формі заліку за 100-бальною системою, що потім трансформується згідно з методикою переведення показників успішності знань здобувачів вищої освіти університету в 100-бальну систему оцінювання.

У ході тренінгу викладач оцінює індивідуальну та командну роботу здобувачів вищої освіти.

Об'єктами підсумкового оцінювання роботи здобувачів вищої освіти під час тренінгу є:

індивідуальна особиста участь кожного здобувача вищої освіти в усіх змістових блоках тренінгу;

звіт за результатами участі в тренінгу, підготовлений групами згідно з вимогами до його структури, змісту та повноти;

презентація звіту за результатами участі в тренінгу;

індивідуальна активність кожного зі здобувачів вищої освіти під час усіх змістових блоків тренінгу.

Критерії оцінювання роботи здобувачів під час тренінгу наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання роботи здобувачів вищої освіти

Критерій	Максимальна кількість балів	Коментар
Індивідуальна активність здобувача вищої освіти під час тренінгу	15	Активна участь у всіх етапах тренінгу. Пошук відповідей на проблемні запитання. Сприяння командній роботі
Індивідуальна особиста участь здобувача вищої освіти в усіх блоках тренінгу	20	20 балів – за умови присутності на всіх блоках. 15 балів – за умови присутності на трьох блоках. 10 балів – за умови присутності на двох блоках. 5 балів – за умови присутності на одному блоці тренінгу
Звіт за результатами участі у тренінгу	50	Повнота звіту згідно зі структурою. Правильність розрахунків. Структурованість інформації. Наявність адекватних висновків
Презентація звіту за результатами участі у тренінгу	15	Структурованість презентації. Яскравість презентації. Дотримання відведеного на презентацію часу. Чіткі та лаконічні відповіді на запитання

3. Правила оформлення звіту з комплексного тренінгу

3.1. Структура звіту з комплексного тренінгу

Обсяг звіту з тренінгу: 17 – 20 сторінок друкованого тексту. Структурно звіт із тренінгу складається з таких елементів:

вступ, ідея проєкту (до 2 с.);

розділ 1: планування проєкту («дерево цілей», діаграма Ганта, інтелект-карти) (до 4 с.);

розділ 2: управління ресурсами (бюджет проєкту, формування команди проєкту) (до 4 с.);

розділ 3: управління проєктним завданням (до 4 с.);

розділ 4: моніторинг та оцінювання проєкту (до 4 с.).

висновки, результати, яких бажано досягти за результатами впровадження проєкту (до 4 с.).

До звіту потрібно додати презентацію основного матеріалу звіту.

Звіт із комплексного тренінгу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша паперу формату А4, розміщуючи на сторінках 31 – 33 рядки (міжрядковий інтервал – 1,4). Приклад оформлення титульного аркуша наведено в додатку А.

Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі та дорівнювати 1,25 см.

Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Слід використовувати шрифт Times New Roman, кг. 14. Під час оформлення таблиць і рисунків – кг. 12. Міжрядковий інтервал у таблиці – 1,1.

Не допускають використання напівжирного шрифту та курсиву, переносів тексту.

Текст роботи друкують з обов'язковим додержанням таких полів: ліве – 30 мм, праве – 12 мм, верхнє та нижнє – 20 мм.

Друкарські помилки не можна виправляти за допомогою коригуючої рідини.

3.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, ілюстрацій, таблиць, формул подають арабськими цифрами.

Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті на відстані 10 мм від верхнього та правого країв аркушу без крапки в кінці, шрифт – Times New Roman, кт. 14. Нумерувати сторінки починають із другої сторінки вступу, урахувавши титульний аркуш, зміст і першу сторінку вступу.

3.3. Заголовки

Текст основної частини звіту поділяють на розділи.

Після слова «РОЗДІЛ» ставлять його номер, крапку не ставлять.

Заголовки структурних частин проєкту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину комплексної курсової роботи (зміст, вступ, розділи, висновки, список використаної літератури, додатки) треба починати з нової сторінки.

Наприклад:

<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ 1</p> <p style="text-align: center;">ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ</p> <p style="text-align: center;">УКРАЇНИ</p> <p style="text-align: center;"><i>(2 рядки)</i></p> <p>Пенсійне забезпечення в будь-якій державі є найважливішою складовою добробуту громадян, що демонструє дійсне бажання ...</p>

3.4. Переліки

Якщо потрібно, у тексті наводять переліки. Перед переліком ставлять двокрапку. Перелік можна починати з абзацного відступу з малої літери (без будь-яких знаків), ставити малу літеру українського алфавіту з дужкою або арабську цифру з дужкою.

Наприклад:

Пенсійна система України складається з таких рівнів:

- а) солідарна система;
- б) обов'язкова накопичувальна система;
- в) добровільна накопичувальна система.

Пенсійна система України складається з таких рівнів:

- 1) солідарна система;
- 2) обов'язкова накопичувальна система;
- 3) добровільна накопичувальна система.

Пенсійна система України складається з таких рівнів:

- солідарна система;
- обов'язкова накопичувальна система;
- добровільна накопичувальна система.

3.5. Ілюстрації

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації. Ілюстрація повинна мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації з абзацного відступу. Вирівнювання – за шириною тексту.

Наприклад: «Рис. 2.1» (перший рисунок другого розділу).

Відстань між попереднім і наступним текстом та ілюстрацією має дорівнювати одному рядку (рис. 1).

Чисельність безробітних за перші місяці пандемії в Україні у 2020 р. становила 149 тис. осіб (рис. 2.1).

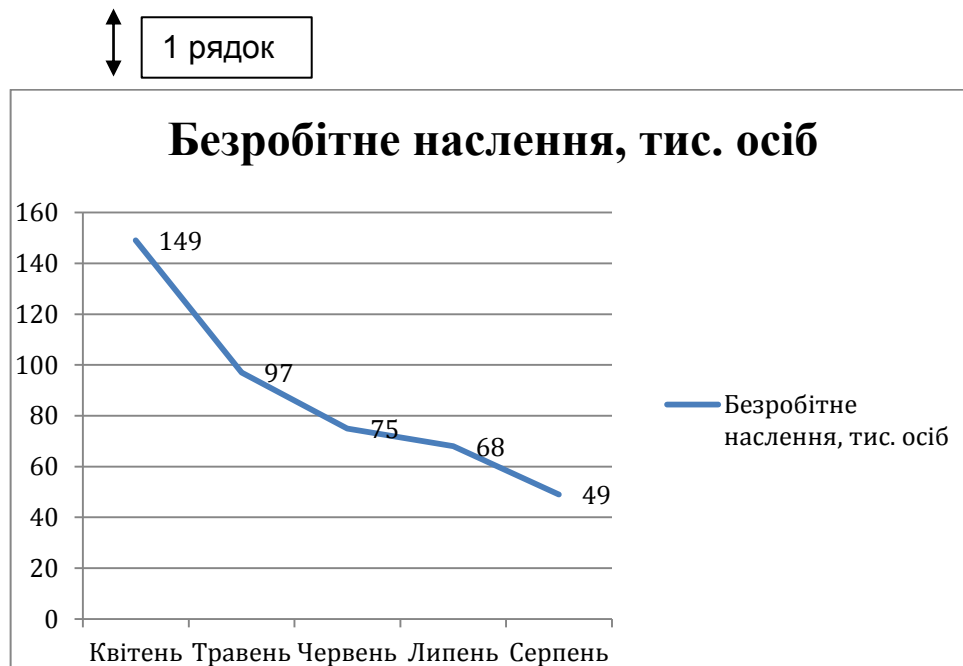

Рис. 2.1. Безробітне населення (за методологією МОП)

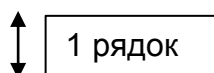

Рис. 1. Приклад оформлення ілюстрацій у звіті

3.6. Таблиці

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею симетрично до тексту. Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки – з малих. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Приклад наведено на рис. 2.

Результати аналізу ринку праці наведено в табл. 2.13.

по центру

1 рядок

Таблиця 2.13

поле 12 мм

Аналіз показників ринку праці

Показники ринку праці	Значення		Абсолютне відхилення
	Базовий рік	Звітний рік	
1	2	3	4
Коефіцієнт зайнятості	0,86	0,94	0,08
Коефіцієнт безробіття	0,14	0,6	-0,8
Коефіцієнт економічної активності	0,73	0,68	-0,05

поле 30 мм

поле 20 мм

Рис. 2. Приклад оформлення таблиць у звіті

У разі перенесення частини таблиці на інший аркуш (сторінку), друкують слова «Продовження табл. ...» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 2.13». Головною таблицею тут є цифровий порядок. Якщо таблицю розміщують на одній сторінці, тобто не переносять на іншу, то рядок із нумерацією стовпців таблиці подавати не слід.

Приклад наведено на рис. 3.

	поле 20 мм			32	
поле 30 мм	Продовження табл. 2.13				поле 12 мм
	1	2	3	4	
	Чисельність безробітних на 1 000 зайнятих осіб	972	986	14	
<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 5px; margin-right: 10px;">1 рядок</div> <div style="border-left: 1px solid black; border-right: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black; width: 10px; height: 10px; margin-right: 5px;"></div> <div style="border-left: 1px solid black; border-right: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black; width: 10px; height: 10px; margin-right: 5px;"></div> </div> <p>За даними табл. 2.13, погіршення відбулося щодо таких ...</p>					

Рис. 3. Приклад перенесення таблиці на іншу сторінку

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Залишати на одній сторінці, як і переносити на наступну сторінку можна не менш, ніж рядки таблиці. Відстань між попереднім та наступним текстом і таблицею має дорівнювати одному вільному рядку.

3.7. Формули

Формули (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій їх наведено у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта подають із нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Основні символи в формулі набирають кг. 14, індекси – кг. 12, а субіндекси – кг. 10 у редакторі формул. Вільними рядками відділяють від тексту та розшифрування умовних позначень лише саму формулу.

Приклад наведено на рис. 4.

Стандартизовані значення показників визначають за формулою (3.5):

$$x_i = \frac{a_i}{a_{\max}}, \quad (3.5)$$

Diagram annotations:
- A box labeled "по центру" (centered) has a dashed arrow pointing to the numerator a_i .
- A box labeled "1 рядок" (1 row) has a double-headed vertical arrow pointing to the numerator a_i .
- A box labeled "1 рядок" (1 row) has a double-headed vertical arrow pointing to the denominator a_{\max} .
- A box labeled "з абзацу" (from the paragraph) has a solid arrow pointing down to the text below.

де x_i – стандартизоване значення i -го показника;

a_i – значення i -го показника;

a_{\max} – найбільше значення показника в цій сукупності (оптимальна величина).

Результати розрахунку стандартизованих значень показників подано ...

Рис. 4. Приклад оформлення формул

3.8. Посилання

Під час написання звіту з комплексного тренінгу здобувач вищої освіти має давати посилання на джерела та матеріали, наведені в роботі. Посилання дають змогу перевірити достовірність інформації.

Посилання в тексті на джерела слід позначати порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у працях [1 – 7] ...». Можна вказати номер джерела біля запозиченого тексту: [25]. Якщо здобувач вищої освіти цитує певний текст, то посилання потрібно оформлювати в такий спосіб: «Пенсійне забезпечення – це державна система правових, організаційно-адміністративних та економічних заходів щодо захисту громадян унаслідок настання старості, інвалідності або втрати годувальника» [5, с. 26].

Посилання на ілюстрації у звіті позначають порядковим номером ілюстрації, наприклад: «Рис. 1.2».

На всі таблиці мають бути посилання в тексті. Слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 2.2».

Посилання на додатки: «... наведено в додатку А» або «... подано в табл. А.4» – четвертій таблиці додатка А (якщо додаток містить декілька таблиць).

Також можна посилатися на розділи, підрозділи, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки, указуючи при цьому їхні номери.

Якщо посилання наводять у тексті, можна писати:

«... у розділі 2 ...»;

«... відповідно до підрозділу 2.3 ...»;

«... на рис. 1.5 ...» або «... як це видно з рис. 3.1 ...»;

«... у табл. 3.2 ...»;

«... згідно з табл. 3.2 ...» або «... з огляду на табл. 3.2 ...»;

«... за формулою (3.5) ...»;

«... у рівняннях (1.9) – (1.12) ...»;

«... у додатку Б ...» або «... (додаток Б)».

3.9. Список використаної літератури

Список джерел розташовують у такій послідовності:

1) літературні джерела українською та російською мовами в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків чи назв інтернет-джерел, законодавчих і нормативних актів (зокрема закони, укази, кодекси, облікові стандарти, положення, інструкції міністерств і відомств, доповіді й виступи державних діячів України, інтернет-посилання);

2) літературні джерела іноземною мовою за алфавітом.

Приклад порядку розміщення та оформлення літературних джерел наведено далі.

Стаття з продовжуваного видання

1. Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. *Проблеми законності*. Харків. 2013. Вип. 123. С. 65–77.

2. Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2010. № 2. С. 28–39.

Стаття з періодичного видання (журналу, газети)

1. Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 84–88.

2. Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. *Право України*. 2009. № 10. С. 57–60.

3. Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471–480.

Тези, доповідь

1. Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (м. Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 7–9.

2. Makhlouf M. M., Wu C. K. Predicting the response of Aluminium casting alloys to heat treatment. *Light Metals 2011: Proceedings of the technical sessions presented by the TMS Aluminium Committee at the TMS 2011 Annual Meeting & Exhibition, San Diego, California, USA, 27 February – 3 March, 2011*. Hoboken, NJ : Wiley, 2011. P. 834–836.

Інформаційні ресурси

1. Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282) (дата звернення: 17.03.2017).

2. Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. *Теорія і практика правознавства*: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302> (дата звернення: 17.06.2016).

3. Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 39–51. DOI: <http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852>.

4. Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. *Journal of Popular Culture*. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.

5. Trammell A. Magic: The gathering in material and virtual space: An ethnographic approach toward understanding players who dislike online play. *Meaningful Play 2010*: October 21–23, 2010, East Lansing, MI. URL: http://meaningfulplay.msu.edu/proceedings2010/mp2010_paper_42.pdf (Last accessed: 17.03.2017).

Інші видання Автореферати дисертацій

1. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.

2. Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія створення та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917 – 1991 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. Київ, 2017. 20 с.

Дисертації

1. Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с.

2. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures : Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.

Книги

Один автор

1. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Харків : Право, 2005. 304 с.

2. Johnson L. K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London : New York University Press, 2000. 326 p.

Два автори

1. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с.

Три автори

1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с.

2. Helfer M. E., Kempe R. S., Krugman R. D. The battered child. 5th ed. Chicago, IL : University of Chicago Press, 1997. 700 p.

Чотири автори

1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.

2. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики : монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.

3. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.

2. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2010. Т. 1. 456 с.

Частина видання

1. Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія / за ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 87–109.
2. O’Neil J. M., Egan J. Men’s and women’s gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. *Gender issues across the life cycle* / Ed. B. R. Wainrib. New York, NY : Springer, 1992. P. 107–123.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків : Право, 2016. 82 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 17.03.2017).
4. Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1998 р. № 1099. *Офіційний вісник України*. 1998. № 28. Ст. 1062.
5. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: від 15.09.2016 р. № 5132. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60035 (дата звернення: 17.03.2017).

Рекомендована література

Основна

1. Азаренкова Г. М. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри) : навч. метод. посіб. / Г. М. Азаренкова ; за ред. д-ра екон. наук, доц. Г. М. Азаренкової, доц. Н. М. Самородової. – Львів : Новий світ-2000, 2020. – 200 с.

2. Бутченко Т. І. Соціальне проектування : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійної програми «Соціальна робота» / Т. І. Бутченко. – Запоріжжя : ЗНУ, 2020. – 107 с.

3. Жиленко Р. В. Соціальне прогнозування і проектування : навч.-метод. посіб. для студентів першого бакалаврського рівня закл. вищ. освіти, що навчаються за спец. 231 Соціальна робота / Р. В. Жиленко. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. – 56 с.

4. Соціальна економіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотнікова, Н. В. Аграмакова ; Харків. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 284 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22019>.

Додаткова

5. Астахова М. С. Упровадження тренінгових технологій в освітній процес вищої школи. / М. С. Астахова, Г. Ю. Кравченко // Integration of scientific bases into practice: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 12–16 жовт. 2020 р. : тези допов. – Стокгольм, Швеція, 2020. – С. 262–264.

6. Зубрицька Т. Тренінг як метод професійно орієнтованого навчання / Т. Зубрицька, Л. Зубрицька // Нові технології навчання. – 2020. – № 94. – С. 143–149.

7. Мішина С. В. Науково-практичні засади соціального проектування / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин // Ефективна економіка. – 2020. – № 45. – С. 15–21.

8. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі : колект. монографія / за заг. ред. Г. Л. Єфремової. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. – 444 с.

9. Романовська Л. І. Особливості соціального проектування в соціальній роботі / Л. І. Романовська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – 2020. – № 68. – С. 104–108.

10. Степаненко О. К. Тренінг як інноваційний засіб сучасної освіти / О. К. Степаненко, О. О. Отришко // Соціальна педагогіка. – 2019. – Вип. 19. – С. 152–154.

11. Стрижко М. Концептуальні основи розробки соціальних проєктів організацій / М. Стрижко, А. Ковалевська // Молодий учений. – 2021. – №3. – С. 372–378.

12. Тараненко Г. Г. Імплементация тренінгових технологій в освітній процес закладу вищої освіти як умова особистісного та професійного зростання майбутнього фахівця / Г. Г. Тараненко, О. В. Поправко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2021. – № 74. – Т. 3. – С. 153–157.

Інформаційні ресурси

13. Керівництво для написання соціального проєкту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-80452871/80452871>.

14. Найкращі соціальні проєкти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forum.o2.ua/ua/projects>.

15. Персональна навчальна система навчальної дисципліни «Комплексний тренінг» (спец. 232, маг. 2 курс) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=10096>.

Додатки

Додаток А

Приклад оформлення титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра соціальної економіки

(повна назва кафедри)

ЗВІТ

із комплексного тренінгу

(назва дисципліни)

на тему

«Розроблення соціального проекту «...»»

Виконав (-ла):

здобувач (-ка) вищої освіти другого курсу ОКР «магістр»

групи _____ факультет ЕіП

спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

ОП «Управління соціальними проектами» _____

(прізвище та ініціали)

Керівник :

(посада, учене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 20__

Зміст

Вступ.....	3
1. Програма комплексного тренінгу.....	7
2. Система контролю та оцінювання тренінгу, успішності навчання здобувачів вищої освіти.....	10
3. Правила оформлення звіту з комплексного тренінгу.....	13
3.1. Структура звіту з комплексного тренінгу.....	13
3.2. Нумерація.....	14
3.3. Заголовки.....	14
3.4. Переліки.....	15
3.5. Ілюстрації.....	15
3.6. Таблиці.....	16
3.7. Формули.....	18
3.8. Посилання.....	19
3.9. Список використаної літератури.....	20
Рекомендована література.....	24
Основна.....	24
Додаткова.....	25
Інформаційні ресурси.....	26
Додатки.....	27

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КОМПЛЕКСНИЙ ТРЕНІНГ

**Методичні рекомендації
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
освітньої програми «Управління соціальними проектами»
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Сотнікова** Юлія Володимирівна
Назаров Нікіта Костянтинович

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *Н. Г. Войчук*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2024 р. Поз. № 181 ЕВ. Обсяг 29 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*